

УДК 94(477):[004.77:323.23]
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/102-8>

Володимир ФЕСАН,
orcid.org/0009-0008-0270-2897,
аспірант на кафедрі політичних наук та історії
Київського національного університету будівництва і архітектури
(Київ, Україна) vladimirfesana@gmail.com

ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНИХ ЗНАНЬ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГРЕСІЇ

У статті досліджено роль цифрових платформ у формуванні історичних знань та національної пам'яті українського суспільства в умовах російської інформаційної агресії. Запропоновано типологію цифрових історичних платформ України, що охоплює чотири організаційні моделі: інституційно-архівну, освітньо-курсову, наративно-мультимедійну та краудсорсингово-партисипативну. Встановлено, що між моделями стихійно склався функціональний розподіл: державні архівні ресурси забезпечують верифіковану джерельну базу, освітні платформи систематизують знання, мультимедійні проєкти формують емоційно насичені наративи, а партисипативні ініціативи залучають аудиторію до співтворення історичного контенту. Проаналізовано трансформацію цифрових платформ після повномасштабного вторгнення Росії 2022 р.: рекордне прискорення оцифрування документів Національного архівного фонду (з 21 млн копій у 2023 р. до понад 53 млн у системі держархівів у 2025 р.), розгортання документування воєнних злочинів у реальному часі (проєкт «Архів війни» з близько 8 млн медіафайлів), феномен міжнародної цифрової солідарності (ініціатива SUCHO, що зберегла понад 5000 вебсайтів українських культурних установ). Показано, що Закон 2025 р. про засади державної політики національної пам'яті створив правову рамку для цифрових платформ пам'яті, закріпивши протидію історичній антиукраїнській пропаганді як завдання національної безпеки. На основі порівняння з досвідом польського Бюро нових технологій Інституту національної пам'яті обґрунтовано необхідність створення в Україні спеціалізованого підрозділу цифрових інновацій у сфері історичної пам'яті. Визначено ключові ризики розвитку цифрових платформ: фрагментованість інфраструктури, фінансову нестабільність громадських проєктів, кіберзагрози та поширення сфальсифікованих історичних матеріалів.

Ключові слова: цифрова історія, цифрові платформи, національна пам'ять, історичні знання, інформаційна агресія, документування воєнних злочинів, цифрова спадщина.

Volodymyr FESAN,
orcid.org/0009-0008-0270-2897
Ph.D student at the Department Political Science and History
Kyiv National University of Construction and Architecture
(Kyiv, Ukraine) vladimirfesana@gmail.com

DIGITAL PLATFORMS AS A FACTOR IN THE FORMATION OF HISTORICAL KNOWLEDGE AND NATIONAL MEMORY UNDER RUSSIAN INFORMATION AGGRESSION

The article examines the role of digital platforms in shaping historical knowledge and the national memory of Ukrainian society under the conditions of Russian information aggression. A typology of Ukrainian digital historical platforms is proposed, covering four organizational models: institutional-archival, educational, narrative-multimedia, and crowdsourcing-participatory. It is established that a functional division has spontaneously developed among these models: state archival resources provide a verified source base, educational platforms systematize knowledge, multimedia projects construct emotionally engaging narratives, and participatory initiatives involve the audience in co-creating historical content. The transformation of digital platforms after Russia's full-scale invasion of 2022 is analyzed: the record acceleration of digitization of the National Archival Fond (from 21 million copies in 2023 to over 53 million in the state archives system in 2025), the deployment of real-time war crimes documentation (the Ukraine War Archive project with about 8 million media files), and the phenomenon of international digital solidarity (the SUCHO initiative, which preserved more than 5,000 websites of Ukrainian cultural institutions). It is shown that the 2025 law on the principles of the state policy of national memory created a legal framework for digital memory platforms, enshrining counteraction to historical anti-Ukrainian propaganda as a national security task. Based on a comparison with the experience of the New Technologies Office of the Polish Institute of National Remembrance, the necessity of establishing a specialized digital innovation unit in the field of historical memory in Ukraine is substantiated. The key risks to the development of digital platforms are identified: infrastructure fragmentation, financial instability of civic projects, cyber threats, and the spread of falsified historical materials.

Key words: digital history, digital platforms, national memory, historical knowledge, information aggression, war crimes documentation, digital heritage.

Постановка проблеми. Російська агресія проти України від самого початку мала виразний історичний вимір: заперечення української державності та ідентичності, привласнення української спадщини й цілеспрямоване викривлення минулого становлять невід'ємну частину гібридної війни. У цих умовах формування історичних знань та національної пам'яті перестає бути суто культурним чи освітнім завданням і набуває безпечового значення, що знайшло пряме законодавче закріплення: Закон України «Про засади державної політики національної пам'яті Українського народу» 2025 р. проголосив відновлення та збереження національної пам'яті питанням національної безпеки і ввів у правове поле поняття «історична антиукраїнська пропаганда» (Про засади..., 2025; Закон про національну пам'ять).

Водночас цифрова трансформація докорінно змінила середовище, в якому суспільство отримує уявлення про минуле. Основним каналом доступу до історичної інформації для масової аудиторії стали цифрові платформи – від офіційних е-ресурсів державних архівів до мультимедійних медіапроектів і соціальних мереж. Саме на цих платформах сьогодні розгортається конкуренція між верифікованим історичним знанням та ворожими пропагандистськими наративами. Це актуалізує наукове завдання: з'ясувати, якою є структура українського цифрового історичного простору, як вона трансформувалася під впливом повномасштабної війни і які чинники визначають спроможність цифрових платформ протистояти інформаційній агресії.

Аналіз досліджень. Теоретичні засади цифрової історії закладено в класичній праці Д. Коена і Р. Розенцвейга, які визначили три базові функції цифрових історичних проєктів – збирання, збереження та презентацію минулого у вебсередовищі (Cohen, Rosenzweig, 2005). Ширший методологічний контекст задає поле цифрових гуманітарних наук, систематизоване у колективній праці за редакцією С. Шрайбман, Р. Сіменса та Дж. Ансворта (Schreibman, Siemens, Unsworth, 2004). В українській історіографії теоретичне осмислення цифрової історії започаткував В. Куліков (Куліков, 2013). Концептуальну рамку дослідження пам'яті формують праці П. Нора про «місця пам'яті» (Nora, 1989) та А. Ассман про «простори спогаду» і механізми переходу комунікативної пам'яті в культурну (Ассманн, 2012); специфіку історичної політики в Україні та регіоні розкрито в дослідженнях Г. Касьянова (Касьянов, 2018). Вплив війни на українську архівну сферу проаналізовано М. Палієнко (Палієнко, 2022);

практики документування усної історії воєнної доби висвітлено на матеріалах онлайн-архіву «Жива історія» (Пуківський, 2023). Міжнародний вимір збереження цифрової спадщини визначено Хартією ЮНЕСКО 2003 р. (Charter..., 2003), а емпіричні дані про канали засвоєння історичних знань молоддю містить звіт польського Бюро нових технологій Інституту національної пам'яті (Immersyjna edukacja historyczna..., 2022). Разом з тим комплексний аналіз цифрових платформ саме як чинника формування історичних знань і національної пам'яті в умовах російської інформаційної агресії – з урахуванням досвіду 2022–2025 рр. – у вітчизняній історіографії досі відсутній, що й зумовлює потребу цього дослідження.

Мета статті – визначити роль цифрових платформ у формуванні історичних знань та національної пам'яті українського суспільства в умовах російської інформаційної агресії, запропонувати їх типологію, проаналізувати трансформацію цифрового історичного простору після 2022 р. та обґрунтувати напрями посилення його стійкості.

Виклад основного матеріалу. Типологія цифрових історичних платформ України. Аналіз українського цифрового історичного простору дозволяє виокремити чотири організаційні моделі платформ, кожна з яких виконує специфічну функцію у формуванні історичних знань та національної пам'яті.

Інституційно-архівна модель реалізується переважно державними установами і спрямована на збереження та забезпечення юридично значущого доступу до першоджерел. Її представляють е-ресурси центральних державних архівів із повнотекстовим пошуком по фондах та онлайн-замовленням справ, агрегаційний портал Державної архівної служби України (Державна архівна служба України), онлайн-колекції розсекречених документів Галузевого державного архіву СБУ (Галуzeвий державний архів СБУ) та «Електронний архів українського визвольного руху», що надає відкритий доступ до тисяч документів ОУН, УПА і матеріалів про радянські репресії (Електронний архів...). Правову основу відкритості цих ресурсів заклали Закон «Про Національний архівний фонд та архівні установи» 1993 р. (Про Національний архівний фонд..., 1993) та декомунізаційний Закон 2015 р. про доступ до архівів репресивних органів, який надав пріоритет суспільному інтересу в пізнанні тоталітарного минулого над обмежувальними режимами доступу (Про доступ..., 2015). Сильною стороною цієї моделі є джерельна вірогідність, слабкою – орієнтація насамперед на підготовленого користувача.

Освітньо-курсова модель, представлена переліком платформами масових відкритих онлайн-курсів, орієнтована на систематизоване засвоєння історичних знань в інтерактивному форматі, що поєднує відеолекції, тестування та посилення на первинні джерела. Її принциповою перевагою є вимірюваність результату: освітні платформи, на відміну від архівних порталів, фіксують кількість слухачів та результати оцінювання, що дає рідкісну для гуманітарної сфери можливість кількісно оцінювати ефективність поширення історичного знання.

Наративно-мультимедійна модель базується на техніці цифрової розповіді й забезпечує емоційне залучення масової аудиторії. До неї належать мультимедійний проєкт *Ukrainer*, що формує аудіовізуальний літопис регіонів України, онлайн-видання «Історична правда», волонтерський «Цифровий Архів Майдану», який систематизує фото-, відео- та мемуарні джерела Революції Гідності (Цифровий Архів Майдану 2013–2014), а також геоінформаційний портал Національного музею Голодомору-геноциду, що засобами картографування візуалізує географію місць масових поховань жертв Голодомору (Місця масового поховання...). У термінах П. Нора такі ресурси функціонують як цифрові «місця пам'яті» – символічні вузли кристалізації колективної ідентичності, що зберігають функцію відбору та закріплення суспільно значущих уявлень про минуле (Nora, 1989). У перспективі А. Ассман цифрові платформи постають новітніми «просторами спогаду», в яких комунікативна пам'ять живих поколінь – свідчення, спогади, родинні документи – інституціоналізується в культурну пам'ять (Ассманн, 2012).

Четверта, краудсорсингово-партисипативна, модель перебуває у стадії становлення: контент у ній створюється або опрацьовується самою аудиторією – через волонтерське наповнення відкритих енциклопедичних ресурсів, збирання родинних документів і свідчень через відкриті форми громадських проєктів, волонтерське тегування й транскрибування джерел. Ця модель має подвійну цінність: вона масштабує обсяги опрацьованого матеріалу без пропорційного зростання видатків і водночас виконує громадянсько-освітню функцію, перетворюючи роботу з історичними джерелами на форму суспільної участі.

Порівняння моделей за критеріями джерельної вірогідності, охоплення, інтерактивності та інституційної стійкості засвідчує їхню взаємоповнюваність: жодна модель не може самостійно забезпечити повний цикл функціонування цифро-

вої історичної пам'яті – від збереження джерела до формування масових уявлень. Прикметно, що найбільш інноваційні платформи наративного та партисипативного типів є продуктом громадянського суспільства, а не державних інститутів, – на відміну від Польщі чи Литви, де провідну роль відіграють спеціалізовані державні установи (Касьянов, 2018).

Цифрові платформи як інструмент протидії інформаційній агресії. Повномасштабне вторгнення 2022 р. перетворило цифрові історичні платформи з культурно-освітньої інфраструктури на компонент національної стійкості, і ця трансформація відбулася за трьома напрямками.

Перший напрям – форсоване оцифрування документальної спадщини як страхування від її фізичного знищення. Досвід Державного архіву Херсонської області, документи якого були вивезені російськими окупантами і частково збереглися лише завдяки цифровим копіям, наочно підтвердив стратегічну цінність оцифрування: за оцінкою голови Укрдержархіву А. Хромова, навіть викрадений фізичний носій архівної інформації може бути відтворений через цифрові копії (Хромов, 2024). Динаміка вражає: у 2023 р. Україна оцифрувала понад 21 мільйон аркушів документів, посівши друге місце у світі за темпами оцифрування архівів після Фінляндії та випередивши США приблизно втричі (Папір – у цифру..., 2024); у 2024 р. темп зріс до 34 мільйонів копій, а у 2025 р. загальна кількість цифрових копій у системі державних архівів перевищила 53 мільйони одиниць (Майже 53 млн..., 2026). Порівняно з довоєнним періодом темпи зросли багатократно – війна усунула головну перешкоду попередніх десятиліть, брак політичної волі, переосмисливши оцифрування як безпекове завдання.

Другий напрям – документування воєнних злочинів та свідчень очевидців у режимі реального часу, що становить якісно новий тип цифрової історичної практики. Наймасштабнішим проєктом цього типу є «Архів війни» (Ukraine War Archive), заснований у березні 2022 р. громадськими організаціями «Докудейз» та Infoscope (Як Docudays UA створили..., 2024). Архів накопичив близько 8 мільйонів унікальних медіафайлів і зафіксував понад 36 тисяч подій з ознаками воєнних злочинів; матеріали каталогізуються за сотнями ключових слів із прив'язкою до локації, дати й таймкоду, а доступ надається верифікованим користувачам за безпековою процедурою (Ukraine War Archive). Методику інтерв'ювання свідків розроблено спільно з правозахисниками, психологами та юристами з орієнтацією на міжнародні доказові

стандарти, зокрема Протокол Берклі; матеріалами архіву користуються представники Офісу Генерального прокурора. Принципово, що зібрані матеріали мають подвійну цінність – історичну (джерельна база майбутніх досліджень, включно з соціальною історією повсякдення війни) та юридичну (потенційні докази для національних судів і міжнародних інстанцій), а їхня культурна актуалізація вже розпочалася: на основі інтерв'ю архіву створено документальний фільм «Свідки» (Як Docudays UA створили..., 2024). Паралельно Український інститут національної пам'яті розширив «Архів усної історії», що на початок 2025 р. налічував понад 1900 записів, а ініціатива «Локальна історія» задокументувала свідчення очевидців окупації Київщини в онлайн-архіві «Жива історія» (Пуківський, 2023).

Третій напрям – міжнародна цифрова солідарність, найяскравішим виявом якої стала ініціатива Saving Ukrainian Cultural Heritage Online (SUCHO...), запущена 1 березня 2022 р. фахівцями з цифрових гуманітарних наук зі США та Європи. Понад 1500 волонтерів за допомогою інструментів вебархівування зберегли понад 5000 вебсайтів українських культурних установ загальним обсягом близько 50 терабайтів – від національних архівів до сайтів локальних музеїв; для частини ресурсів, що невдовзі зникли з мережі внаслідок обстрілів і кібератак, копії SUCHO виявилися єдиною вцілілою версією (SUCHO...). На другому етапі ініціатива перейшла до постачання українським установам обладнання для оцифрування, а у 2023 р. була відзначена європейською премією Europa Nostra (Saving Ukrainian Cultural Heritage Online..., 2023). Методологічно важливими є дві закладені в проєкт ідеї: цифрова репатріація (зібрані копії розглядаються як тимчасовий резерв, що має повернутися українським інституціям) та розширення поняття історичного джерела – волонтери цілеспрямовано збирають і анотують колекцію воєнних інтернет-мемів як джерело для майбутніх досліджень суспільних настроїв (Saving Ukrainian Cultural Heritage Online..., 2023).

Правова та інституційна рамка. Функціонування цифрових платформ пам'яті у 2025–2026 рр. отримало нову правову основу. Закон України «Про засади державної політики національної пам'яті Українського народу» № 4579-IX, ухвалений 21 серпня 2025 р. і підписаний Президентом 29 серпня 2025 р., вперше закріпив на законодавчому рівні поняття «національна пам'ять», «історична антиукраїнська пропаганда», «рашизм» (як гібридна тоталітарна ідеологія, що поєднує російський шовінізм, імперіалізм та практики кому-

ністичного й нацистського режимів), проголосив відновлення та збереження національної пам'яті питанням національної безпеки і зобов'язав уряд ухвалити Державну стратегію відновлення та збереження національної пам'яті з вимірюваними показниками (Про засади..., 2025). Хоча закон не оперує терміном «цифрова платформа», його ключові завдання – забезпечення доступу до документів Національного архівного фонду, протидія історичній антиукраїнській пропаганді, популяризація історії України – в сучасних умовах реалізуються насамперед цифровими засобами (Закон про національну пам'ять). Український інститут національної пам'яті отримав за законом спеціальний статус центрального органу виконавчої влади, що створює інституційні передумови для системної державної політики у цифровому історичному просторі (Закон про національну пам'ять). Міжнародним орієнтиром при цьому слугує Хартія ЮНЕСКО про збереження цифрової спадщини 2003 р., яка поклала на держави обов'язок розробляти національні політики цифрового збереження, поєднуючи правовий і технічний захист із якнайширшим доступом (Charter..., 2003).

Порівняльний вимір: досвід Польщі. Для оцінки українських перспектив показовим є досвід польського Інституту національної пам'яті, який у вересні 2021 р. створив Бюро нових технологій (BNT) – спеціалізований підрозділ цифрової трансформації історичної освіти, що розробляє відеоігри на історичну тематику, VR-застосунки, 3D-моделі історичних об'єктів, подкасти та віртуальні прогулянки (Cyfrowa ścieżka edukacji historycznej...). Емпіричним обґрунтуванням цієї стратегії стало дослідження на замовлення BNT (2022 р., вибірка 855 осіб): 44% польського покоління Z визнали найпривабливішим способом вивчення новітньої історії документальні фільми, 43% – освітній контент у соціальних мережах, а кожен третій респондент указав, що війна в Україні пробудила його інтерес до історії (Immersyjna edukacja historyczna..., 2022: 11, 13). Ці дані підтверджують, що конкуренція за історичні уявлення молоді відбувається у форматах короткої відеоформи, ігор та соціальних мереж – саме там, де російська пропаганда діє найактивніше, а українська державна інфраструктура пам'яті представлена найслабше. Доповнює польський урок централізована архівна інфраструктура: через єдиний портал szukajwarchiwach.gov.pl у відкритому доступі перебуває понад 55 мільйонів сканів документів усіх державних архівів країни (Szukajwarchiwach.gov.pl...) – на противагу фрагментованим українським е-ресурсам.

Механізми впливу платформ на формування історичних знань. Узагальнення розглянутого матеріалу дозволяє виокремити чотири механізми, через які цифрові платформи впливають на історичні уявлення суспільства в умовах інформаційної агресії. Перший – механізм джерельного насичення: масове оприлюднення верифікованих першоджерел (розсекречених документів спецслужб, кримінальних справ доби Голодомору, свідчень очевидців) звужує простір для пропагандистських маніпуляцій, оскільки ключові твердження українського наративу отримують безпосереднє документальне підтвердження. Другий – механізм наративного випередження: мультимедійні проєкти формують емоційно переконливі розповіді про минуле раніше і в привабливіших форматах, ніж це встигає зробити ворожа пропаганда, займаючи інформаційні ніші, які інакше заповнив би маніпулятивний контент. Третій – механізм фіксації в реальному часі: документування подій війни одночасно з їх перебігом позбавляє майбутній ревізіонізм головного ресурсу – часової дистанції, на якій зазвичай і відбувається перекручення історії; російська агресія стає першою війною, історіографія якої формується паралельно з самими подіями. Четвертий – механізм зовнішньої комунікації: англомовні версії українських платформ, оцифровані свідчення та онлайн-виставки виконують функцію культурної дипломатії, стаючи робочим матеріалом для закордонних журналістів, дослідників і політиків, які формують уявлення своїх суспільств про Україну та її минуле.

Дієвість цих механізмів підтверджується і від протилежного – характером російських дій: цілеспрямоване викрадення архівних фондів на окупованих територіях, кібератаки на українські культурні ресурси та тиражування сфальсифікованих «історичних документів» свідчать, що агресор розглядає українську цифрову інфраструктуру пам'яті як значущу ціль (Палієнко, 2022). У цій логіці кожна збережена цифрова копія, кожен верифікований і загальнодоступний документ є не лише науковим, а й безпековим активом держави.

Ризики та обмеження. Спроможність цифрових платформ протистояти інформаційній агресії обмежується низкою системних ризиків. По-перше, фрагментованість інфраструктури: відсутність єдиних стандартів метаданих та національного пошукового порталу знижує доступність верифікованого знання і залишає інформаційні ніші для маніпулятивного контенту (Cohen, Rosenzweig, 2005). По-друге, фінансова нестабільність: найбільш інноваційні платформи є громадськими ініціативами, залежними від грантових

циклів, і ризикують зникнути разом із накопиченим контентом (Касьянов, 2018). По-третє, кіберзагрози та проблема довгострокового цифрового збереження: цифрові історичні ресурси є пріоритетними мішенями атак, що вимагає транскордонного резервування – практики, яку послідовно реалізують лише найбільші проєкти (Палієнко, 2022; Як Docudays UA створили..., 2024). По-четверте, ризики достовірності: цифрове середовище полегшує поширення сфальсифікованих «історичних документів» і синтетичних медіа, що вимагає розбудови джерелознавчої критики цифрових джерел і механізмів фахового спростування фальсифікацій (Cohen, Rosenzweig, 2005). Нарешті, цифрова нерівність аудиторії – обмежений доступ старших вікових груп і мешканців прифронтових територій – вимагає збереження паралельних офлайнових форматів роботи з історичною пам'яттю.

Висновки. По-перше, цифрові платформи перетворилися на основне середовище формування історичних знань та національної пам'яті українського суспільства. Їхня сукупність утворює екосистему з чотирьох взаємодоповнюваних моделей – інституційно-архівної, освітньо-курсової, наративно-мультимедійної та краудсорсингово-партисипативної, – між якими стихійно склався функціональний розподіл: верифікація джерел, систематизація знань, наративізація та суспільна участь.

По-друге, в умовах російської інформаційної агресії цифрові платформи набули безпекової функції за трьома напрямками: форсоване оцифрування як страхування документальної спадщини від знищення (понад 53 млн цифрових копій у системі держархівів у 2025 р.); документування воєнних злочинів у реальному часі з подвійною – історичною та юридичною – цінністю зібраних матеріалів; міжнародна цифрова солідарність, що забезпечила резервне збереження тисяч українських культурних вебресурсів.

По-третє, Закон України «Про засади державної політики національної пам'яті Українського народу» 2025 р. створив правову рамку, в якій цифрові платформи пам'яті вперше отримали статус інструменту національної безпеки; практична реалізація цього потенціалу залежить від Державної стратегії відновлення та збереження національної пам'яті та бюджетних механізмів підтримки, зокрема, громадських цифрових проєктів.

По-четверте, порівняння з польським досвідом виявляє дві критичні прогалини української моделі: відсутність єдиного національного архівного пошукового порталу та спеціалізованого підрозділу цифрових інновацій у сфері пам'яті, аналогічного Бюро нових технологій Інституту національної пам'яті

Польщі. Створення такого підрозділу – з функціями координації, розробки цифрових продуктів для молодіжної аудиторії та грантової підтримки громадських ініціатив – слід розглядати як першочергове завдання державної політики.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з емпіричним вивченням впливу цифрових плат-

форм на історичні уявлення різних вікових і соціальних груп українського суспільства, а також із аналізом українського досвіду «цифровізації спадщини під вогнем» як самостійної моделі, що не має прямих аналогів у практиці держав Центрально-Східної Європи і становитиме інтерес для світової спільноти цифрового збереження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ассманн А. Простори спогаду: Форми та трансформації культурної пам'яті / пер. з нім. Київ : Ніка-Центр, 2012. 440 с.
2. Галузевий державний архів СБУ. Служба безпеки України : офіційний вебсайт. URL: <https://ssu.gov.ua/haluzevyi-derzhavnyi-arkhiv> (дата звернення: 30.07.2026).
3. Державна архівна служба України : офіційний вебпортал. URL: <https://archives.gov.ua/ua/> (дата звернення: 30.07.2026).
4. Електронний архів українського визвольного руху. Центр досліджень визвольного руху : вебсайт. URL: <https://cdvr.org.ua/e-archive/> (дата звернення: 30.07.2026).
5. Закон про національну пам'ять. Український інститут національної пам'яті : офіційний вебсайт. URL: <https://uinp.gov.ua/aktualni-temy/zakon-pro-nacionalnu-pamyat> (дата звернення: 30.07.2026).
6. Касьянов Г. В. Past Continuous: Історична політика 1980-х – 2000-х. Україна та сусіди. Київ : Laurus, 2018. 420 с.
7. Куліков В. О. Digital history: становлення, сучасний стан, перспективи. Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. 2013. № 21. С. 27-44.
8. Майже 53 млн цифрових копій документів створено в системі держархівів України в 2025 р. Інтерфакс-Україна. 2026. 12 січ. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/1135667.html> (дата звернення: 30.07.2026).
9. Місія масового поховання жертв Голодомору-геноциду : геоінформаційна система. Національний музей Голодомору-геноциду. URL: <https://map.memorialholodomor.org.ua/> (дата звернення: 30.07.2026).
10. Палієнко М. Українські архіви, війна та збереження національної ідентичності. Архіви України. 2022. № 1 (330). С. 12-38. DOI: <https://doi.org/10.47315/archives2022.330.012> (дата звернення: 30.07.2026).
11. Папір – у цифру. Українські архіви – світові лідери за темпами оцифрування документів. Історична правда. 25.09.2024. URL: <https://www.istpravda.com.ua/columns/2024/09/25/164322/> (дата звернення: 30.07.2026).
12. Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років : Закон України від 09 квіт. 2015 р. № 316-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/316-19> (дата звернення: 30.07.2026).
13. Про засади державної політики національної пам'яті Українського народу : Закон України від 21 серп. 2025 р. № 4579-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4579-20> (дата звернення: 30.07.2026).
14. Про Національний архівний фонд та архівні установи : Закон України від 24 груд. 1993 р. № 3814-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12> (дата звернення: 30.07.2026).
15. Пуківський Ю. Формування та перспективи онлайн-архіву усноісторичних і візуальних джерел «Жива історія». Архіви України. 2023. № 2 (335). С. 68-77. DOI: <https://doi.org/10.47315/archives2023.335.068> (дата звернення: 30.07.2026).
16. Хромов А. Рекорди оцифрування та інші підсумки роботи державних архівів у 2023 році. Міністерство юстиції України. 2024. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/rekordi-otsifruvannya-ta-inshi-pidsumki-roboti-derzhavnih-arkhiviv-u-2023-rotsi> (дата звернення: 30.07.2026).
17. Цифровий Архів Майдану 2013-2014. URL: <https://digitalmaidan.org/> (дата звернення: 30.07.2026).
18. Як Docudays UA створили Архів війни. The Ukrainians Media. 2024. URL: <https://theukrainians.org/war-archive/> (дата звернення: 30.07.2026).
19. Charter on the Preservation of Digital Heritage : adopted 17 October 2003. UNESCO. URL: <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/charter-preservation-digital-heritage> (дата звернення: 30.07.2026).
20. Cohen D. J., Rosenzweig R. Digital History: A Guide to Gathering, Preserving, and Presenting the Past on the Web. Philadelphia : University of Pennsylvania Press, 2005. 328 p.
21. Cyfrowa ścieżka edukacji historycznej Biura Nowych Technologii IPN. Biuro Nowych Technologii IPN : вебсайт. URL: <https://bnt.ipn.gov.pl/cyfrowa-sciezka-edukacji-historycznej-biura-nowych-technologii-ipn/> (дата звернення: 30.07.2026).
22. Immersyjna edukacja historyczna – w stronę nowych ścieżek edukacyjnych : raport / oprac. infuture.institute dla Biura Nowych Technologii IPN. Gdańsk : BNT IPN, 2022. 111 s. URL: <https://bnt.ipn.gov.pl/projekty/raporty-badawcze/immersyjna-edukacja-historyczna/> (дата звернення: 30.07.2026).
23. Nora P. Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire. Representations. 1989. № 26. P. 7-24. DOI: <https://doi.org/10.2307/2928520>
24. Saving Ukrainian Cultural Heritage Online (SUCHO). Europa Nostra Awards. 2023. URL: <https://www.europeanheritageawards.eu/winners/saving-ukrainian-cultural-heritage-online-sucho/> (дата звернення: 30.07.2026).
25. Schreibman S., Siemens R., Unsworth J. (eds.) A Companion to Digital Humanities. Oxford : Blackwell, 2004. 611 p.
26. SUCHO – Saving Ukrainian Cultural Heritage Online : official website. URL: <https://www.sucho.org/> (дата звернення: 30.07.2026).

27. Szukajwarchiwach.gov.pl – Search the Archives. Narodowe Archiwum Cyfrowe. URL: <https://web.archive.org/web/2026/https://www.nac.gov.pl/en/digital-archive/szukajwarchiwach-pl-search-the-archives/> (дата звернення: 30.07.2026).

28. Ukraine War Archive : офіційний вебсайт. URL: <https://ukrainewararchive.org/> (дата звернення: 30.07.2026).

REFERENCES

1. Assmann A. (2012) *Prostory spohadu: Formy ta transformatsii kulturnoi pamiaty* [Spaces of memory: Forms and transformations of cultural memory]. Kyiv: Nika-Tsentr. 440 p. [in Ukrainian].
2. Haluzevyi derzhavnyi arkhiv SBU [Sectoral State Archive of the Security Service of Ukraine]. Sluzhba bezpeky Ukrainy: ofitsiyni vebсайт. URL: <https://ssu.gov.ua/haluzevyi-derzhavnyi-arkhiv> [in Ukrainian].
3. Derzhavna arkhivna sluzhba Ukrainy [State Archival Service of Ukraine]: ofitsiyni vebportal. URL: <https://archives.gov.ua/ua/> [in Ukrainian].
4. Elektronnyi arkhiv ukrainskoho vyzvolnoho rukhu [Electronic Archive of the Ukrainian Liberation Movement]. Tsentr doslidzen vyzvolnoho rukhu. URL: <https://cdvr.org.ua/e-archive/> [in Ukrainian].
5. Zakon pro natsionalnu pamiat [The law on national memory]. Ukrainskyi instytut natsionalnoi pamiaty: ofitsiyni vebсайт. URL: <https://uinp.gov.ua/aktualni-temy/zakon-pro-nacionalnu-pamyat> [in Ukrainian].
6. Kasianov H. V. (2018) *Past Continuous: Istorychna polityka 1980-kh – 2000-kh. Ukraina ta susidy* [Past Continuous: Historical policy of the 1980s-2000s. Ukraine and its neighbours]. Kyiv: Laurus. 420 p. [in Ukrainian].
7. Kulikov V. O. (2013) *Digital history: stanovlennia, suchasnyi stan, perspektyvy* [Digital history: formation, current state, prospects]. *Spetsialni istorychni dystsypliny: pytannia teorii ta metodyky*, 21. 27-44. [in Ukrainian].
8. Maizhe 53 mln tsyfrovyykh kopii dokumentiv stvoreno v systemi derzharkhiviv Ukrainy v 2025 r. – holova Ukrderzharkhivu [Almost 53 million digital copies of documents have been created in the system of Ukraine's state archives in 2025 – the head of the State Archival Service] (2026). Interfax-Ukraina. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/1135667.html> [in Ukrainian].
9. Mistsia masovoho pokhovannia zhertv Holodomoru-henotsydu: heoinformatsiina systema [Mass burial sites of Holodomor genocide victims: geoinformation system]. Natsionalnyi muzei Holodomoru-henotsydu. URL: <https://map.memorialholodomor.org.ua/> [in Ukrainian].
10. Palienko M. (2022) *Ukrainski arkhivy, viina ta zberezhennia natsionalnoi identychnosti* [Ukrainian archives, the war and the preservation of national identity]. *Arkhivy Ukrainy*, 1 (330). 12-38. DOI: <https://doi.org/10.47315/archives2022.330.012> [in Ukrainian].
11. Papir – u tsyfru. Ukrainski arkhivy – svitovi lidery za tempamy otsyfruvannia dokumentiv [Paper into digits. Ukrainian archives are world leaders in the pace of document digitization] (2024). *Istorychna pravda*. URL: <https://www.istpravda.com.ua/columns/2024/09/25/164322/> [in Ukrainian].
12. Pro dostup do arkhiviv represyynykh orhaniv komunistychnoho totalitarnoho rezhymu 1917-1991 rokiv: Zakon Ukrainy vid 09 kvitnia 2015 r. № 316-VIII [On Access to the Archives of Repressive Bodies of the Communist Totalitarian Regime of 1917-1991: Law of Ukraine of April 9, 2015 № 316-VIII]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/316-19> [in Ukrainian].
13. Pro zasady derzhavnoi polityky natsionalnoi pamiaty Ukrainskoho narodu: Zakon Ukrainy vid 21 serpnia 2025 r. № 4579-IX [On the Principles of the State Policy of National Memory of the Ukrainian People: Law of Ukraine of August 21, 2025 № 4579-IX]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4579-20> [in Ukrainian].
14. Pro Natsionalnyi arkhivnyi fond ta arkhivni ustanovy: Zakon Ukrainy vid 24 hrudnia 1993 r. № 3814-XII [On the National Archival Fond and Archival Institutions: Law of Ukraine of December 24, 1993 № 3814-XII]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12> [in Ukrainian].
15. Pukivskyi Yu. (2023) *Formuvannia ta perspektyvy onlain-arkhivu usnoistorychnykh i vizualnykh dzherel «Zhyva istoriia»* [Formation and prospects of the online archive of oral-history and visual sources "Living History"]. *Arkhivy Ukrainy*, 2 (335). 68-77. DOI: <https://doi.org/10.47315/archives2023.335.068> [in Ukrainian].
16. Khromov A. (2024) *Rekordy otsyfruvannia ta inshi pidsumky roboty derzhavnykh arkhiviv u 2023 rotsi* [Digitization records and other results of the state archives' work in 2023]. Ministerstvo yustytysii Ukrainy. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/rekordi-otsyfruvannya-ta-inshi-pidsumki-roboti-derzhavni-arkhiviv-u-2023-rotsi> [in Ukrainian].
17. Tsyfrovyyi Arkhiv Maidanu 2013-2014 [Digital Maidan Archive 2013-2014]: vebсайт. URL: <https://digitalmaidan.org/> [in Ukrainian].
18. Yak Docudays UA stvoryly Arkhiv viiny [How Docudays UA created the War Archive] (2024). The Ukrainians Media. URL: <https://theukrainians.org/war-archive/> [in Ukrainian].
19. Charter on the Preservation of Digital Heritage: adopted 17 October 2003. UNESCO. URL: <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/charter-preservation-digital-heritage>
20. Cohen D. J., Rosenzweig R. (2005) *Digital History: A Guide to Gathering, Preserving, and Presenting the Past on the Web*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press. 328 p.
21. Cyfrowa ścieżka edukacji historycznej Biura Nowych Technologii IPN [Digital path of historical education of the New Technologies Office of the IPN]. Biuro Nowych Technologii IPN. URL: <https://bnt.ipn.gov.pl/cyfrowa-sciezka-edukacji-historycznej-biura-nowych-technologii-ipn/> [in Polish].
22. Immersyjna edukacja historyczna – w stronę nowych ścieżek edukacyjnych: raport [Immersive historical education – towards new educational paths: report] (2022). Gdańsk: BNT IPN. 111 p. URL: <https://bnt.ipn.gov.pl/projekty/raporty-badawcze/immersyjna-edukacja-historyczna/> [in Polish].

23. Nora P. (1989) Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire. Representations, 26. 7-24. DOI: <https://doi.org/10.2307/2928520>
24. Saving Ukrainian Cultural Heritage Online (SUCHO) (2023). Europa Nostra Awards. URL: <https://www.europeanheritageawards.eu/winners/saving-ukrainian-cultural-heritage-online-sucho/>
25. Schreibman S., Siemens R., Unsworth J. (eds.) (2004) A Companion to Digital Humanities. Oxford: Blackwell. 611 p.
26. SUCHO – Saving Ukrainian Cultural Heritage Online: official website. URL: <https://www.sucho.org/>
27. Szukajwarchiwach.gov.pl – Search the Archives. URL: <https://www.nac.gov.pl/en/digital-archive/szukajwarchiwach-pl-search-the-archives/>
28. Ukraine War Archive: official website. URL: <https://ukrainewararchive.org/>

Дата першого надходження статті до видання: 12.08.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 07.09.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 25.09.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

